

M. GREMIACKI.

Ajəṭza auaa adunei aḥə rənxala

Eiteigəciṭ L. Qologua.

ЛММГ
81-582
2-1102

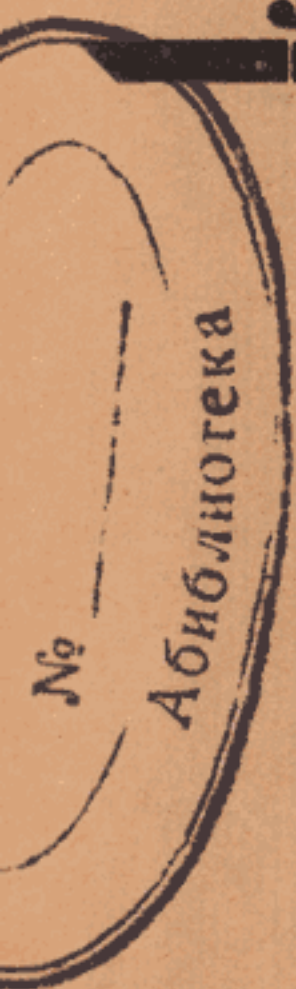
M. GREMIACKI.

Ajəṛza uaa adunei

aṣə rənxaḷa.

Eiteigəeiṭ L. Qologua.

AQUA—CUXUM.

Типо-литография ВСНХ им. Ленина.
Зак. 2077. Главл. 294. Гир. 2000.

Asaxra 1. Sibrapei amamont.

Iqazəz adgiəl aƣə zəkı—naşəkusakua ihaysxiou rapxia?

50 nəzəkı şəkusa rəstaxıqə iqaməzt̃ uajə haznəu eips̃ aamta. Iqaməzt̃ uəsqaŋ aka-lakıkua, akətakua, auəs zkuruxiου adgiəl-kua, uayə dəzlanəquaşaz¹ amyakua. Uəi zegiə ixyanə irəman, abna arfərakua, ađə-euəŋkua, aztabaakua, azmaxkua.

Ahauagiə ubasqaŋ daƣakən. Ubart aamta xarakua raan azənra akər iazhan, ehagiə ixitaŋgiaŋ. Apxənra kɪaƣən iagiməşŋgiaŋ.

Adgiəl xəxı akun iaxpsasiuaz, alada agu-axiə enagi inxon açaə agulaŋnə. Ubrəi eips̃ adgiəl aƣə izgəlouaməzt̃, amzaçla harakua, aq dukua. Uəi adgiəl ikugəluaz, ixəzyoz aŋapəqap ssakiəqkua, ahaskiən uŋa rakun.

Daara iguazərhagaməzt̃ uəsqaŋrəi aamtakua. Anazara, ayadaxiə (север) axitaŋgia axəqou, açaə mşən du (Лед. ок.) axiəqou uajgiə iqouŋ ubrəi eips̃ atəpkua, uaxpslagi-exabalagi uayə dəzləmsua afasara, nas abaarakua.

Aşəkus abzeiharak zegiə səla ixyouŋ.
Apxənra k₁iaϕ anaailak,giə axuayə-mayə apta-
qua eips adgiəl iaxaṭanə mragiə akudərp-
xomzṭ bzançək, tənıragiə oyə irtomzṭ.

Daara itaṭəran xara ihaysxiou aamtakua
raan hadgiəlkua rɸə, axa ubasqangiə iqan
apsə zxaz. Ari adgiəl aɸə uajə ʃaqa ium-
bara uəsqaŋ iqaz reips̄ aɬarax.

İdəkun ubəsqañ rƣeidkəlanə, gup-gupla zeihəqam aƣaraxdukua—a'Mamontkua, rapxıa uanaxuapşua islanuƣa iuboz, axa uəi ačkəs eihanə gəlarəla.

Uərt eharak, izləipşəm: aslan axuə akum,
aʒa ʒhup, a'Mamont axuə aunə nasgıə iʒa-
pfnə iqoup.

Iyouan — ak.rərfouan a'Mamontkua asla-
nkua reips. Uərt irfon ahaskiən, ačəṛa—
ašəclamfa, irqaqauan akuc-maxukua.

Uərt rpənça (xobot) iazhauan iaunə,
uəi dara rxə iadərxuouan hara hnapə şahha-
rxuouaz eips. Uəi ala amaxu xdərquɸuan, aɕla
xərjjouan, ahackɪən əɕərxəuan, adgiəl aqnəɾ
akakən stərxəuan. Azə anərjuaz, rpənça dər-
ɾuan, nas ayada irahanə rɸə itarɾouan.

İqalarən ianguaalagı uəi rpənça ala
rəbɬə dərgouazar, uajɬəi aslankua reipş. a'Ma-
monɬkua ubas amı rəman, iarbanzaalagı
daɬa ɬaraxk, ɬanə aɬaznak,əuaməzɬ. Uəi

apsə zənxoməzt, axapəcdukua akşaga 30 put
iqou zaaxaz, uəi afaṇdukuagiə daara iṭar-
tan aṭarax ssa rzə.

Izlaadərzei hara a'Mamontkua rṙə?

Uajə a'Mamontkua uaha agiəqam. Uərt
iiasəiṭtei zkṭəşəkusakua akər çueiṭ. Axa qara-
qara inxəeiṭ uərt rəbaykua, nas rxapəckua.
Uərt rxapəckua aoyə ixə aqara idəun, iagiə
rkəṇanuan 8 kılgr. (20 ф.) 30 şəkusa
rnayəs Sibr iaiuaz nxayək, iara ua ibeiṭ
dşəṭaracauaz a'Mamont akşaga axapəc adgiəl
işəçəḥḥoz, axa uəi iara dəṭanə dzakṭəms-
kua ireiḥeiṭ axəlapşja, iibaz şibaz eipş.

Asaxia 2. Sibra aynuəçqa amamont ṭaza ayadaxṙəi abnaṭkua
rəla agara.

Uəi rdərit̃ uəsqaŋt̃əi Pēterburg (uajə Leningrad). Uan̄t̃ idəkurçeit̃ açara zmaz auaa içxnə iaargaracə akalaki du aƣə.

Uərt̃ ua ineinə açxra ianalaga irbeit̃ axapəc amala akumkua axata zegigio, açaa iarfnə, axuckua akunə, alakua şamaz, uərt̃ rədagio aƣə haskioŋ fəɣk ştaz. Uərt̃ a'Mamont̃ aneiƣərx, akuac anəpsasi ubas iƣəcən, aƣnə irfəzta, alakuagio afara ialagəit̃. Axa iaadərrouŋ uəi adgiəl-çaara ialəeiɣtei kər janəzki şəkusakua şaxəçəz.

Asaxia 3. Leningrad aƣə açara-dərrakua r'Akademia amuzei aƣə amamont̃ ajaha.

Çara zmaz uəi aneildərga, bzia iangu-arta irdərt̃ apşra, iagifakudərgəlt̃ aɣei aɣəi reibarkəfa, nas a'Mamont̃ apstazaafagio. Uəi a'mamont̃ aja Sibran̄t̃ iaargəeit̃ Pēterburg (Leningrad) iagioqarçeit̃ ua aɣərtağa (чучело). Uəi uajgio iqouŋ açaraduku r'Akade-

mia-hñəntkarraƣə ehabəu ačara-dərra uəs-
barta aƣə.

Ua darbanzaalagı ineilagı, iztaxəu iba-
ueit̃. a'mamont̃ka, rxarəckuei rəbaykuei uaj-
raanzagıə irbalon ambat̃ə qara haidkələƣə.
Iqalan ʃara ʃəkalakı muzeikua rəƣgıə iqā-
lar, ma axarəc ssa ma axarəc k̃ša.

Uaha ʃaraxs uəi aamta azə iqakuaz.

a'Mamont̃ adagıə uəsqaŋ iqan agıərt aʃa-
raxkua raʃanə. Axa uərt zegıə hara haamta
iaxiəmzeit̃. Aiharak, zənza adunei ianəçzeit̃,
a'mamont̃kua reips̃. Uərt rxabar zlaadərua,
rəbaykua rəla, nasgıə znə-zənla iaaboua rjei-
r̃jəi rəla aup.

Iqan ubasqaŋ daƣa ʃarax ʃajna duk,
gəlarəla a'mamont̃ ačkəs mayk̃ eiçanə. Uəi
iaxiʒən a'nosorog. Uəigıə xujnala, xup-
xala ixyan. Uəi axuamc daara iʃnan, aʃar-
kua k̃iaƣnə.

Akiəʃaƣə ialhñon aƣəya çarkua yba,
xəxiçagas iamakuaz. Uərt aƣəyakua rəla
iapşaauan iara aʃat̃. Uərt rəla asə cqiənə
iapşaauan abonəckua, adackua, ahackıən,
ubas ahaiuan iafakuouaz agıərtgıə.

Asaxia 4. Sibraṭēi anosorog, axuə zku.

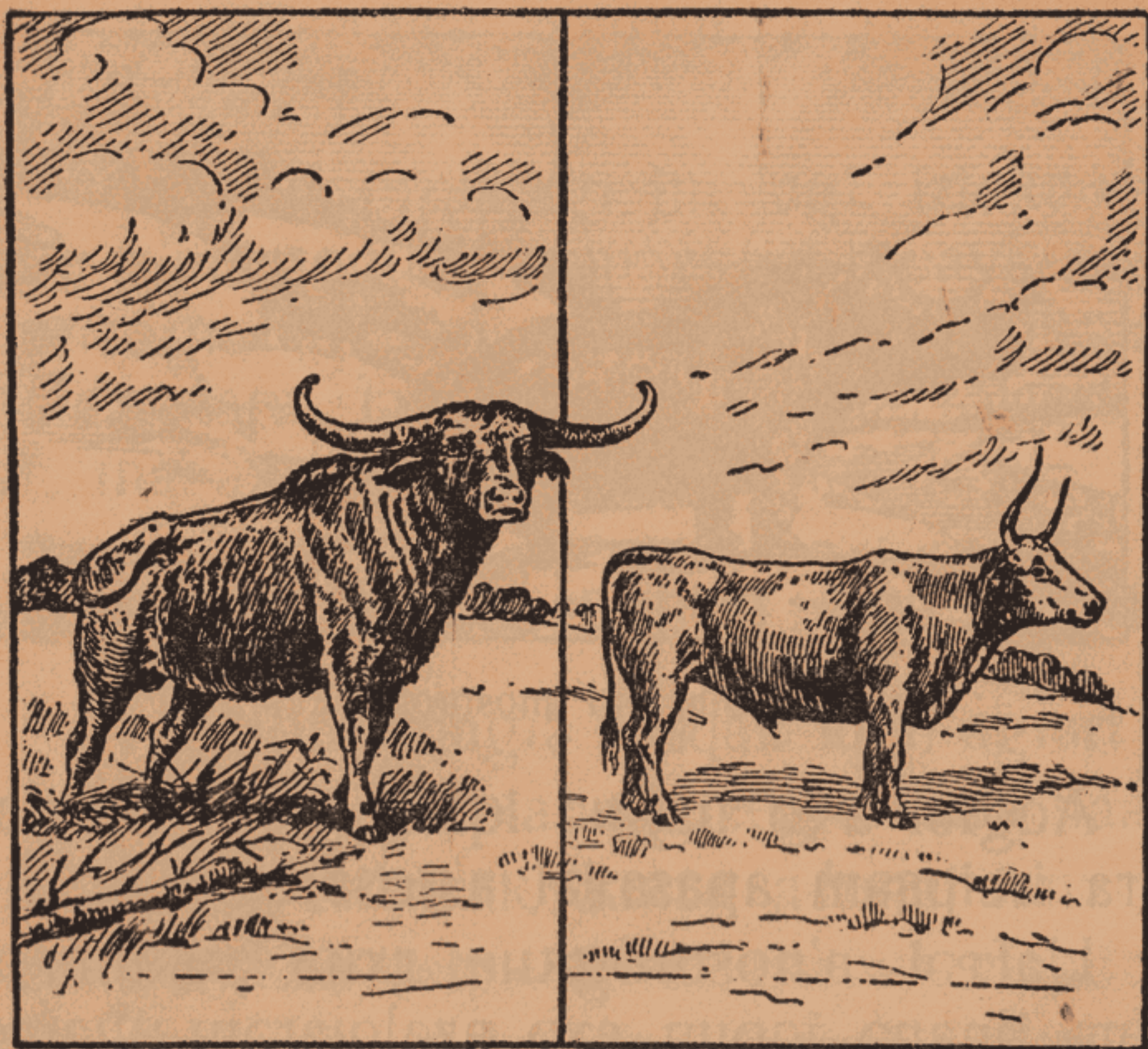
Adgiəl aṕə uajgiə iqouṛ uərt rəjla, axa xara ireipšəm apasaṭēi a'nosorogkua.

Uaṣṭēi a'nosorogkua rxuə rəkum, rja ṭhne ijpanə iqouṛ axə azalqiarəm uḥarəṭa.

Uərt, rəṣtra izxəlčəz iaxəzaaz rəčkəs eiçouṛ. Uərt uajə təps' irəmouṛ apxara dgiə-lkuarṕə. Adgiəl iaṣartakua rṕə iguarçuan abna ṕkua uaxiadla. Uərt rxəlč uajgiə iqouṛ aoyə iaxəiṕarxastam abṭarəṭēi Azia adgiəl sazanrakua raxi.

Uərt aṕkua rəṣxəngələra dəuməzt, rəp-rəṭkuagiə gəlanə auṛ iṣrəzhauaz.

Abna eilayərakua irəman hara haṭkua irəjlaz abna-ṭkua. Uərt abna-ṭkua adunei ianəçəiṭtei dəuk çuam. Uərt xnəquzartas irəman abnara dəukua rṕə. 300 şəkusa çueiṭ aṭaracaṭa ikurxəiṭtei. Uajə hara haamta aṕə-

Asaxia 5. Armaraxi — abnaʃ, ma ʃur, aroṃaraxi — aynaʃ,
uajə iahzanəu.

nza iqan daʃa ʃarax duk ajəʃ adunei zəm-
ʃxakəz-Adumbei. Uəi uajə aaigua, hara
hxaan ianərxəiʃ (adəunei zegiə reibafra
1914-1917 ʃəkusa rəbʃara). Ačəxuʃan inxanə
iqaz uəi aʃarax jla təpəs irəman abna-rʃəra
dəukua, Belovezʃi ruʃqi-ħa iaxastou. Uəi
abna iacanakəueiʃ pasəʃəi Grodnaʃi a'gube-
rnia. Ua aibafra aamtazə ikurxəiʃ ačəxuʃan
inxanə iqaz adumbeikua.

Asaxia 6. Adumbeikua.

Akuc ssara ma ahackiən, ma ađəxtə-rakua rƣə iqan irajanə atəyra ssakuei, atəyra dukuei. Ua ƣətaxərtas irəman aƣaraxssa, eharak: aiaškua, acəoiškua, aħənapkua, ubas agiərtgiə dara rəjla. Irajazanə iqan ađə-ħənapkua, aɣakua uħa agiərtkua. Eharak, uərt rəjla uajgiə iqour.

Qoukə axita ɣgiaƣə, agiərt afxa harakərakua rƣə asə aaiguara, daƣa qoukə asazanrakua rƣə. Ailayra, ašəclamf-ačəɣa, ačaa çləei rƣə iubar qalon abna ƣakua, axitaɣgiaƣə təps izmaz, uərt uajgiə ua iqour.

Asaxia 7. Ayadaxiəɣəi abnaɣkua azə-lbaƣƣartaƣə.

Ubart ahackiən zfoua ƣaraxs xəxi zəz-baxu aħua irəstan agiərt aƣarax baapskua.

Abga-dukua r̥eibətanə inəquouan. Ubas ab-
gassa rajanə, apskua reips̥ akum, ajyan ps̥rə
zmakuaz, uajə daara zəxu dəuəu, nasgiə
dara imayəu. Iqan ubasqan eha iɟgiakuaz
aɟaraxkua. Uaxəla abga bɟə macara akumzɟ
aɟə ikuyuaz, znə-zənla, uərt rəbɟə ialanə
iuahauan aləm bɟgiə.

Asaxia 8. Ahapə-mi. Xiəxi itəxəu uajrəi amɟ-xşəbaykuai (armaraxi) aha-
pəmi xşəbaykuei (aromaraxi) ireihau aguatarə azə.

Uəsqan, uəi aamtazə iqan hara htəpaƣə aləm dukua, uajə zəzbaxu rħoua rəčkəs eihaz. Uərt irtəpən Afrikə aƣħərakua, aşoura axəraƣaz.

Iqan daƣa ƣarax mƣ-duk-abƣaşħa axa-
pəčkua daara idunə, ičarnə, ubrəi azə iagi-
axızən „apsa-xapəc-bƣaşħa“. Iqan dəryagi
amƣ ɔuɔɔua zmaz amət dukua yənƣə irei-
hau uajƣəi amƣkua rəčkəs. Uəi ƣnəla aƣa-
ƣaxəuan ahapkua rƣə, uaxənla itəçnə iƣa-
racauan. Uəi ahapəmƣ, uajƣəi haamta ianəm.
Ubas imayəmzt agiərt zəzbaxu hamħaz aƣa-
rax bapskuagiə. Qoukə zənza ianəçt adu-
nei, daƣa qoukə əqouɾ-ɔjəgiə.

Rapxiazatəi auaapsərei rabqarəi.

Iqazma auaapsəra ubrəi aamta-azə, a'ma-
montkuei, ahapə-ləmkuei, ahapə mƣkuei, adə-
unei ianəkuz?

Iqazaarən auaapsgie adunei aƣə. Uəi
hara iahdərboit, irbakuaz abaykuei, rmə-
ruəgakuei uħa. Auaypsə baykua imayəm-
kua apşaaƣa irpəxiaƣaxian, a'mamontkua,
a'nosorogkua (apənçatəyakuə), ahapə ləm-
kua rəbay ialanə.

Ubərt abaykua rəla eilhargoit ajəƣ
iqaz auaa rəzbaxu. Uərt abaykua iahdər-
boit uəsqanƣəi auaapsə daara işuaa dəu-

Asaxta 9. Aoy ibay agiərt apsrə baykua irəlasanə.

Asaxia 10. Ajəp oyə ixəxiqaga mapə ibəšanə iqaçou.

kuamz, rəzharagiə nazan uajrəikua raqara, içagıgiə imayən. Ua iaaboit dəryagi uərt auaa iiašanə işzəmgəlouaz hara haips. Uərt rəboiakua xuan, rxə azərquən, rlamxgiə daarak, irzəriaşoməzt.

Uərt auaa reiɸarɸra daara ioıuıuan, rəjyaxər tbaan, rəbay ialanə iqan. Rxə zxa-gəlaz rəxuda ɸnanə, rəlaxı laqunə, rəla aqəmf ounə, iraɸanə, rpənça qiaqianə, itba-anə, rxaclamɸa daara rapxiaqa iazəlganə, iqan. Pɸra bzia rəmaməzt uaxırəxuapsuaz, rəqazlagiə ɸgian.

Rəpstazaaragiə daara ixıamtaran, axa dəuk, iaɸəxaraməzt aɸarax rəpstazaafa. Inxon uəsqaŋ gup-gupla, ɸəntkarrala rɸeibarknə iqaməzt uajə eips. Uajə zəgi reiha ioıarugıə, eha dənxaueit dəbzəianə uəsqaŋ iqaz raasta.

laboubouaz uəsqaŋ; akalakikua, akəta-kua, aixa mya, azauadkua, uəsqaŋ iqaməzt oyə ixə zəyneikəuaz ynə, xəbra; uəsqaŋ auaa irəzdəruaməzt adgiəl ɸaıuaragiə. Uəs auaku irɸaıuaşazargı izlarɸaıuouaz rəztaua-daz, iqaməzt iarbanzaalagi ynəɸ pɸɸək. Alaɸqia auayə iimərɸcəlacəzt.

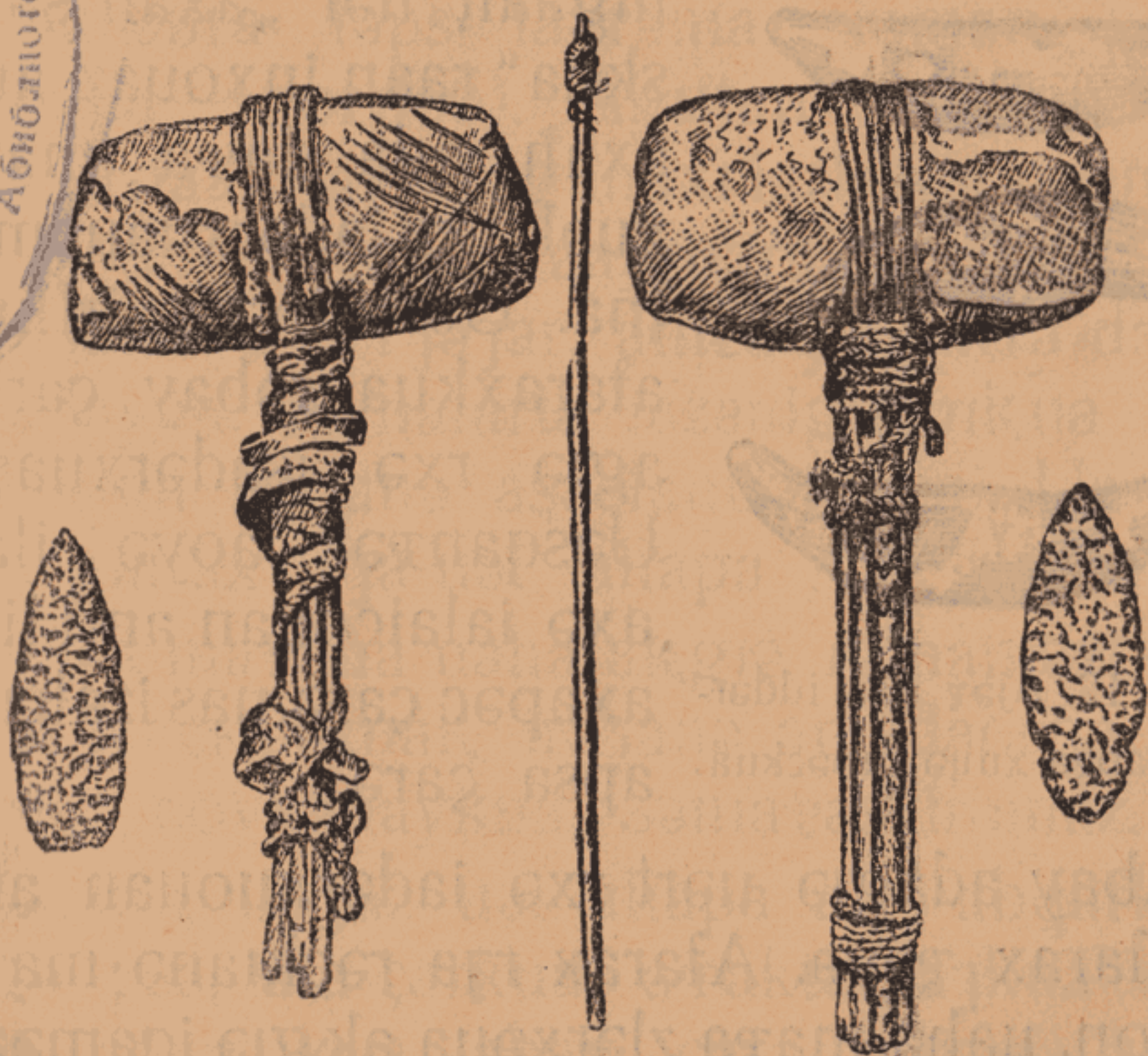
Uəsqaŋgiə daara ıɸartan auaapsə rzə aɸarax irək, uşaz rəqnəɸ. liašanə, aɸarax raɸan, axa bɸar-da uərtirəmaɸadaz. Irəmazəz uəsqaŋ bɸars? Irə-mazəz uəsqaŋ ɸaracaga bɸars ɸaracara iancoz?

Zegio rakum, alaba bzia zlapərqoua rəma-
məzt, irəmaməzt aixa, aḥəzba.

Uəsqanṭəi auaa irəzdəruaməzt aixa ləx
zakəuz. Irəmaməzt eixa ləxḥa akgiə, iṭə-
maoizaait, iḥənṭrazaait. laknə irpəxiaṭanə
irəmaz axaḥ zayək akun. Ubrəi iagirəman
abqars uəsqanṭəi auaa.

Rapxiazə uərt ialərpšaauan axaḥ ɕar-
kua, zəkra manṭalanə iqaz, nas uərt irxuct
axaḥ azərɸeira, dara izərtaxəz azə. Ubri
arxəiarazə uərt auaa axaḥkua akəi-akəi iai-
dərzon, ubas idərxəion axaḥ abqars.

Abart reips iqaz axaḥkua irbakueit ajəṭ
ṭarax baykua irəlanə.

Asaxia 11. Uajṭəi abna-uaa rxə xiyaga mara-
xukua.

Uərt axaḥkua rəqazfa-ala oyə eilirgəeiṭ
uəsqaṇ aoyəṭəyəsə adunei dṣəkuz.

Nas dəzuəsdaṣ iqazçouaz auoypsə imə-
dara usqaṇṭəi aamta azə abart reips iqaz:
aḥəzba, aixa, apsa uḥa rəpsrakua rətanə?

Uəi aamta daara ak,rəzxəçxeu aṇ, uajə
iaṣtoun „axaḥṭ ṭəṣəkusa“ ḥa.

lahḥaṇ, uajə hara haamta azgiə iqoun
uərt reips auaa, ubrəi eips axaḥṭ bḡar xnə-
qugagas izmou.

Uərt uajgiə irəzdəruam aixa adgiəl
açxṣa,aixa maṭa arṭaṣa. Uərt rzə irḥoiṭ uaj-
giə „axaḥ ṣəkuskua“ rṭə inxoiṭḥa.

Asaxia 12. Ajəṭ uaa iddər-
xouaz abga-xuṭə xapəckua.

Axa uəs hguə iaana-
mgaaiṭ uəi „axaḥ ṣəku-
skua“ raan inxouaz auaa
axaḥ ada daṭa maṭa-
xuək,rxə iadərxuauaməz-
ṭḥa. Uərt irçeiṭ irṣkuoz
aṭaraxkua rəbay çarku-
agiə rxə iṣadərxuaṣaz.
Uəsqaṇṭəi aoyə ilaba
axə ialaiçouan amṭ iisua
axapəç çarə,nas izalçuan
apsa çarə.

Abay adagiə uərt rxə iadərxuouan abḡ-
ars aṭarax ṭəya. Aṭarax rja rəckianə maṭas
iqarçon, uaha maṭa zlərxəua ak,giə iqaməzṭ.

Ajəṛza auoyə auəs zləeiuaz.

Ajəṛza oyə uəs uəgas iman iaipəxia-lauaz zegiə. Uəi abqars iman; alaba ʔna du, amṕṕə psa, abay ɕarə, axaḥ. Axaḥ akun, rapxiaza ak.rəzlərxəuanə iqaz.

Amuzeikua-rṕə hara hṕə eipṣ agiərt aḥəntkarrakua rəqəngiə iqouṛ irajanə ajəṛ uaa rxaḥṕ bqarkua. Uərt anəʔzrakua rṕə iɕərxəiṭ. Eiharak, uərt rpəxiaʔon ajəṛ hapkua rṕə. Imaṕəmkua uərt irəcərbauan aʔarax rəba-ykua cɕianə, zṭə auaa irfouaz.

Ubart irbakuouaz rəla oyə eilirgarṕ iqouṛ uəsɕanṕəi auaa rəpstazaafa. Ahapə, uərt auaa azənra təps iaxrəmaz iaman pṣras akardama—(ногреб). Agutanə eizgan irajanə axuṣtaara-axua, aganaxi iarlaṣouan amca, atakuaj dəṭan amca aaiguara aʔarxi yakua nakupsaua. Uəi rṭəṭar, amca-jla akra daara irṭəuadayən. Aynalarta iazaaguamkua eizganə iʔtan irajanə aṣəclamṭəi aṕai. Ua irə-ləṭən aʔarax rṭa-uəi ahapa iɕaz riarta.

Yuərt maṕaḥa uaha ak.giə rəmaməzṭ. Ua ikaṭən kaɕkurkuak, irajanə amədaouṭa dukua, nas aoyxəbaykua, zəmaṕas irəmaz.

Eharak, irajaz uəi ahapa aṕə abqarkua: amṕṕə psa, aḥa ɕarkua, aṕakua, aṭkua rṕə-yakua, aqamakua abay ɕarə ialxəz, axaḥ

eixakua xuə zmaməz, alabakua raʃanə, nas axaḥ giaʃkua zərʃra mariou.

Axuštaara aaiguara ikaʃən iraʃanə irfa-kuaz rəbaykua ibəlnə-iraʃaxaxiaz amədaouja dukua, iqaqaz adaşkua, apsəz baykua, axaḥ pʁxakua, ubas agiərtgiə. Ahapa uaxənəy-naloua, eha iaxəlaşou, eizanə igəlouan auaa. Axaja aʃarax-ja rəckianə axaḥ ʃar-ala iʃərxəuan. Aḥsa axaja iʃərxəuaz rʁə itaʃanə akər aamta irqaqouan, iʃaʃaxarc. Ubas iqar-ʃouaz ala irzaxəuan rəmaʃa. Axaḥ zazəla ika-lərʃouan, nas abay ssa aləmharta zmou ala irzaxəuan. Raxuəcəs irəman aʃarax rdaş ssakua.

Asaxia 13. Aq̄uac aʃa aq̄nəʃ arəckiarazə axaḥʃ maʃa-xukua. Axaḥʃ-kuja-ʃarkua. Axaḥʃ paʃpaḥta.

Eiharak, uərt uəsəs irəman amaruəgakua
rəqaçara. Axañ ɣra uərt irɣəuadayən, iagi-
mariauəsəməzt. Uəi iataxən, aamta raɣanə,
nas adərɾa, akəi-akəi airxanə ma aixa, ma
daɸakə alxra. Eihagiə iuadaynə irzəqaz:
axaħɾ ʒaʒ, aħəzba çarə, axuarxi, apqaga,
ma aɣəga, ubas agiərtgiə.

Asaxia 14.

Axaħɾ-
həzba.

Ubasqak, qabaa zdbalanə iqarço-
zgiə daarak, imyədən, uəi apɣara
marian. Zaqa içaɔiaz axaħ-ləx eha
imyədən. Ubri aqnəɾ auaa naqnəɾ
ialagəeiɿ aməɾaxu ssa rəqaçara aɫa-
rax rəbayəi rɾəyei rəla. Abay ialər-
xəuan apənça çarkua, apsəʒ kəga
ɣguərkua, azazkua, nas aguərkua-
giə. Apənça çarkua alaba iadərħa-
luan aɫarax daş ala ma ayab aps-
ləmʒ alaçanə iadərəkəuan.

Daaraza ijəɾu axaħ ləx məɾa-
xukua irənnə iaaboni oyə inapəmtakua.

Aaigua auaa, ialagəeiɿ axaħ ialərxəua eha
ibzianə. Uərt esaaira rəbzazafa uəs idna-
rbon. Içagi aaiguaza axaħ ləx eha bzia
iqarçua ialagəeiɿ, rəpsɾa pʒzanə, eiqaramkua,
eipşəmkua, eharak, izzəqarçoua iazpsnə.

Ubas, axaħ ləxkua rɸə iaaboit: aixakua, az-
azkua, azəgakua, aɣəmɣakua, aɣaħakua, idə-

Asaxia 15. Abayr-maṭakuə.

r̥t̥ua axaḥ xəiakua, ap-
sa xaça azə açarkua,
ubas uərt rəla iqaçou
agiərt amaṭaxukuagiə.
Eha aaigua ialagəeiṭ
aqaçara axumpal akuṭ
iaxarçoua. Axaḥkua qo-
ukə rəzgank, aup ia-
mṭu, agiərt aygank-
giə amṭnə irçarun.

Iqalon ubrəi eips,
azrakua anərzua iak-
uṭar ubrəi eips, ajəṭ
uaa, ruəs uərtakua,
axaḥṭ maṭaxukua axəqarçouaz. Ua ajəṭ uaa
ruəs uərta rqazarta akun. Ua iubarən iqa-
çaz amaṭaxukua raṭanə daara eipsəməz,
eharak iamərṭuaz, nas izləmgacəz amaṭa-
xukua. Ubart irzəqamçakua inxaz rəla
iubaueiṭ iṣəqarçouaz uəi amaṭaxu, ma aixa,
ma aḥəzba. Iubaueiṭ ua iṣrələipsaaauaz uəi
iakunagaxaṣaz axaḥ, agankua ṣaməiṭuaz,
nas iṣirçaruz.

Axaḥ ləx maṭaxukua rəla akun eharak,
xər̥xuagas irəmaz usqanṭəi auaa.

Asaxia 16. Ajəṛ-oyə axaḥṛ maraxu şəqaiçauaz.

Asaxia 17. Afançar napəla kşaga.

Ajəpza auaa rəpstazaara aƣə amca.

Amamonṭkua rxaanṭəi aamta-azə auaa irdəruan amca rxə iṣadərxuaşaz. Uərt irəl-şouan amca amərjara, axa iqalan uərt irə-ləmşar amcajla akra, ubrəi aqnəṭ daara iaſtan ajla rjəmzracə.

Uəi amcajla məzracə iataxən pətyək, (azə-yəqa) rəmy, azə ua iasnagi amƣə atoua dadṭalazar akun. Uəsqaṇṭəi aamtazə amca oyə izə daara ixərxuaga dəun, uəi uoyə darpxarc, axita daɣaxıɣarc macara akum, amca oyə daxıɣon aɤarax rəqnəṭgıə.

Iarban hapə-mızaait, ma aləm akuzaait, oyə amca aaiguara iṭou ipərxagaxarc azəqaloməzt, nasgıə akuac amca zxəsəz eha ixaanə irbeit, adaɤərkua (корнеплоды), aqə-mfə, axua-cara ialačanə idərpaxaz eha aɤarazə rəɤaqnə iaaiua iaalagəeit.

Uəi zegıə anərhasab akər iapsanə irpxıazeit amca.

Rapxıaza uərt irçeit akuac azra apəroıə iakučanə, nas axua-cara ialačanə. Pətrak, aſtaxı aup ajra ianalaga. lagızlarjrəzei? Akuac-jəga maɤaxu (aquqal) uəsqaṇ irəmaməzt.

Rapxıazaṭəi auaa rkuac jəfa hara hkuac jəfa eips akumzt. Uərt kuac jəgas, kuabəs irəman axaḥ du aguə təxnə, ua azə taɤanə

akuac zaarçouan, nas amca eikuçanə axaḥ-
kua akuçanə idərşuan bzia, uərt axaḥ rškua
pasatəi rxaḥ dəu azəi akuacəi ztou itarə-
juan. Ubas pətrak azə dərşuan, nas alaba-
carə ala itəganə axaḥr-ḥəzbala ipqanə irfon.
Uəi aṛan, ma amədaouijala, ma napəla' ianə-
xilaḥalak irjuan, ari qəkadan.

Ubas uajgiə irjueit anətapl mataxukua
rəla ametal ləxkua zzəmdərua.

İspa farəcouaz ajəṛza uaa.

Usqanṛəi auaa rəpstazaara daara iua-
dayən. Rapxia irgəlanə uəsəs irəmaz amla
izlamksaz auəs akun, aṛənxa aṛaxṛə raṛ-
agiə uərt auaa irəmaməzt. İzlərxəuazəz uəi
eips aṛax? Uərt irəzdəruiaməzt ayagiə auə-
tratəxgiə.

Açiaa faṛkua rəqnəṛ uərt akgiə rəma-
məzt. Daara ibzian tagalan irzəṛaxər akə-
kanəi aqaoiəi, axa uərt abarṛaxəuaz —
ṛaxərta rəmaməzt. Uərt təpk aṛə pətra aam-
tak izənxoməzt. Eitaçlar akun, inəqualar
akun, təpk aqnəṛ-daṛa təpkaxı. Ṭaxək rəm-
azazargiə, dara axcoua aitagara uadayən.
Ubrəi aqnəṛ uəsqanṛəi auaa zlanxoz exia-
ṛəi rəfaṛ exia irpşaar akun. Açiaa faṛkua,
pxiagəla faṛəs uəsqan irpxiazaməzt. İagi-
abarpşaaauaz azənra dəukua rzə? Ubrəi

aqnəṭ ipšaəṭən ak̄uac ma apsəz. Axa apsəzgiə azənra irouaməzṭ. Ubrəi aqnəṭ eharazak, izəltaz aṭarax rzəṭaracara ak̄un. Aṭarax uəsqaṇ hara iṣaadərua eips daara irajanə ianən adəunei. Ubrəi aqnəṭ eharazak, aṭaracara ak̄un zanaats irəmaz uərt auaa. Uəi aṭarəcara aṣə ak̄ər rourc, azə imy azxoməzṭ.

Uərt rṣeidkəlar ak̄un gup-gupla aṭarax rbar rəmy akuxarcə.

Uəs ak̄un egisəqaz. Auaa ṭarəcara itəcuan izkətou, aueifara zegiə rṣeibark̄nə eibafra icouaṭa. ṭarəcouaz axaṭa rəmacara rak̄uməzṭ, aḥsagiə, ayk̄unṭagiə rəlan. Uərt auaa eibark̄-dəu, znə-zənla rṣazərk̄əuan a'mamontṭ uḥa aṭarax dəukua. Aṭarax dəu eha rṣzazərk̄uaz uəi ak̄un, uəi rṭər pətraamtak, irnatuan aṭaṭ, aṣṣa raṭanə, aṭa, nas, abaykua, axaṭəckua. Axa uərt usqak, imyədaz, zənza iabqardaz, aiṣagəla eibafra aṣə, uəi eips aṭarax my du iṣpazneirəz? Izlata-dərxarəzəz? Uəi daara irṭəuadayən. Axa uərt hazxəlçəz rzə imanṭalaxon zəngiə.

liaṣanə uərt uəi iazneiuanəzṭ uəsqaṇ myla, zaqa xṣəyla iazneiuanəz.

Pasa iguartauan uərt a'mamontṭkua zəjra iaxaṣcaauaz, nas ua aaiguara iznə idərxəiauan ataharta; uəi azra ṭasala, boiəjla, ṣəc-

lamŋla ixəryouan, a'mamont̄ zəjra iŋaaiua
iazguamtakua, açaqa iqarçaz ianəkugəlalak,
iaçabganə itaharcə, nas dara, aaiguara iṛanə
iazpsuan uəi ua itahaanza.

Ari a'mamont̄ du guyara amazamkua
azəjra iŋneiua ialyərnə itahaua, azra iqar-
çaz. Uərt rzə guoŋara dəun, dasu irpəxi-
aŋoua knə, uəi azra iakušanə, axaḥ çar-
dukua, alaba ɸəpsakua uḥa. a'Mamont̄ axə
tərqion labala iasua, uəs aŋarax rnaɸaɸə
iaargouan, irŋuan. Uəi aŋtaxi uərt rxaḥ çar-
kua, rahəzbakua, rəzazkua-rəla, aja pər-
qouan, iaxərxəuan, nas akuac ŋanə dasu xuta-
xutala irəmanə rtəpaxi icon. Uərt̄ rəxuta-
kua rgouan rtəpaxi, ua amca iakučanə irz-
uan, ari uərt rzən ɸara dəun.

Asaxia 18. Amamont̄kua szəlarəcara.

Dəzusxarədaz ubrəi zəurəz? Uəi aadə-
rroun uaha dəfəzə şiakum, aaiguara aha-
pkua irtaz aʃaracaja ajəʔza uaa şrakuz.
Uərt ayarei, asourei aamtakua rzə icouan
ʃarəcara abna ʔkua rzə.

Uərt-aʃarəcaja aʔə-uaxiad eicnə ađaʔə
ikunə ianərbalagi irəkuşon, rəʔşanə xəgank
rəla, acarta qarək irəznəʔnə abaxu xəkuaxı.
Uəs ianrəküşalakı dasu iaxgəlou eizpsnə
ahaskıən ya amca aurəʔuan, uəi bluə aʔkua
abaxu xəkuaxı ikanacarc. Apşa amca eha-
eha iaznarhauan, aʔkuagiə uaha carta rəʃ-
taxıqa ianərmoulakı, iynə idəkulon amca
axəqamz-abaxu xəkuaxı. İşəyua rxə rəznə-
mkələkua axəkuaxıʔ ialyərnə aʔəşa ita-
hauan. Uə oyə inapə axızon, rəxgiə iadə-
rxuouan. Uərt uə irʔənxauez, dara antəçlagı,
akuqmakua, nas agıərt agəg-ʔəg irfouan.

liaşanə. ub^rəi eips aʃaracara iataxən
auaapsəra rəqnəʔ aorganizacia, aʔeidkələra
bzia, eibəʃhanə auəs eicəura. Axa zəngiə
ubas iqalon, aʃarax myduəkua auaapsə irzə-
ʃaracoua. Aoyə ihapə dəzçou mayk dnapər-
çnə dānnəkula, uə izəpsən ma amyan ipə-
louan ahapa-ləm, ma dəʔa məyduək zmou
gəg-ʔəgk. Uərt auaa uəi anərbalagi xəʔa-
xra rtəpaxı iyuan, axa uəi ipələz aʃarax
iynə iftalouan, aʃaʔa eixəx duəkua rəla ixı-

Asaxia 19. Mcala aꝑkua rzəlarəcəra.

zarc. Aſarax iaſſanə iynə icuoə aoyə ihapa
aꝑə danneilagı naq dxuəçalon, ahapə tſa-

raxi. Aləm axə ɪpadu axəzkələmsua, (aləm uəs eiɸartur acguə eips, axə axkəlsəz amcgio neiueit).

Eiha psə nərxagas irəmaz amca akun, ahapə atalartaɸə eikuz. Aləm mlasə amca anabalagi ɪfanə igurəm-ɪrəmua aɪtaxiqə igiaɹuan.

lqalaxian zəngio aɪarax uəi azə ianaa-nəmgəluaz. Uajɹəi aləmkuagio, znə aoy iɹə zɪaz, daara ɪɪartour, abqarla ixəiou rzgio. Uəsɟan, eharak aoy-ɹə daara iazxiaauaz agəg-ɪəg ɹaɹazan. Uərt enagi ahapkua irəvan, axaɪkua ɹɸə ɹɸəɹɹaxəuan, azə iaaira lakuɪozarɪa, ikəlpɹsua, acguə aɪənəp ɪsaz-kəlpɹsua eips.

lagiaɹanə aləm aoyə zaɹə iɹɪoməzt, aɪənəp azə acguə ɪaraha. Axa uəi auəs daɸakala haxu-apsər qaloit, aləm auaa ɹaɹa ianrəkuɪalagɪaɹə. Aləm ahapə aaiguara ɪsavou anguartalakɪ auaa pətyək ɹɸeibətanə rhapa axaxio ixunənə, axaɪ mɸaɪ, irpəxiaɪoua aləm ɟaqa ɪɪaracoua irəɟou iaguədərɟon. Ubəs ala idərguaaz aləm, xəxi auapsə axəqou axalara aɸaznakəuan, axa uaxɪ inazəɪtuadaz. Ubəs xaɪguədɟala iapəlan, uəi iara iazəmyhakua, axaɸə ɪaarnɹəraxa ɪtaxiqə igiaɹnə icon, axapəc ebaɪoua, iɟəxurɪnə, alakua tcanə zəmyakə axə agon, axa amla amy anaɹan, dər-

yagiəx, auaa aφrəznakəuan. Auaa bɽəla rəgu-
kua eibarrououuanə xañəi-mφəxui irpəxiafa-
lakı zegiə agudərçouan, axañ dukua rbəlgio
iaftarçouan, ubrəi eips ruan uəi raəia fanə
zəmyakə axə agaanza.

Zaqa irajanə rφeidərkəlouaz uərt auaa,
zaqa imanfalənə eicneiuz iaħa imarianə
rəmya iaxərcouan agəg-ɽəg ɽgiara-azə irəstaz.

Ajəp uaa rənxarta.

Uərt anxara eiħarak, ianərɽəuadayəz azə-
nra azə akun. Axita daara qa dnarbon. Ubrəi
aqnəp uərt ajəpzanəp iaftan axədkəlaita
axita rφaxaɽərɽaxsaz. Eħa ieəinə uərt rzə nxa-
rta təps iqaz uəsqa — ahapkua rakun, uərt
afxakua rφə daara irajanə oyə drəkuɽon.
Uərt ahapkua rφə iagiərbon ajəpzaɽəi uaa-
psəra rəbaykua. Ubrəi aqnəp aoypsə ama-
mont aamta azə iqaz ixizup „Ahapə oyə“
ħa. Aoypsə ipšaauan ubrəi eips ahapa,
amra φapxartaxı atalarta zmaz, uəi amarxu-
aga akər itaşuan, apša xıfaɽai, asəi, akuei
rzə uħa iɽartaməzɽ. Axa uəgiə apšaara daa-
rak, imariaməzɽ. Izban akuzar, uəi ahapə
aφə anxara ztaxəz auapsə rədagiə aɽarax-
giə tanxon. Aoypsə idagiə ua anxarazə
iazneiuan zeiħaqam aləm, nas ahapa-mɽ,
aoypsə izə daara iɽartaz, imı şamaxamzar

izkumxoz. Ua dəryagi rtəp ələrxəuan abgəz guarta. Uərt ua iantanxa, pətrak, oypsgio, dəpa ʃaraxk.gio irməxoua iqarçouan. Uərt ua elzərgouan iqau zegio, irajanə akuac baa-kua, ahaua pxaztazɾuaz. Iqaməzt ubrəi eips ahapə, auaapsə daara eibafala aʃarax rəq-nəɾ qa rəmbakua iftərxşaz.

Ubraɾəi reibafra aqnə irəxuouaz, amca axaxrxuafa adərra akun

Uəi ahapə iamazar yqara acarta, azmya-kaxı iiasnə amca aneikurçalakı, aʃarax alya ʃaʃlanə agioi acarta ala idəkulon, auaapsə ua iaxneiua rəɸərxəianə iɾan, ua ahapə içou aʃarax amca ʃaʃlanə ianneiua zegio irkəu, axaʃ, alaba, akuztxa, zegio agudərçauan. Iqalon auaapsgio ma amʃ ʃapxəc ma aləm axapəc-çarə ianacqioz, axa eharak, ua auaapsə eiaaiuan. Uəi eips esnagi akupara mɸ-zmou aʃaraxkua rɸə, auaapsə esnagi irəgxon. Çara zmou iqarfoiɾtei akər çueiɾ lınanʃalanə iaxərpəxiaʃoua ajəɾza ʃaraxkua rəbaykua: amamontkua, ahapə-ləmkua, amʃkua, anasarogkua, nas adumbeikua. Şamaxamzar irpəxiaʃoməzt aoypsə baykua uəs-qanɾəi aʃaraxkua rxaan inxoz.

Uəsqaunɾəi auaapsə rəbaykua irbakouaz akakala iupxiazoiɾ. Uərt rəxpxiazara yaja ʃelham. Uəi zəzɾhou, uəsqan auaa daara

imayən. Uajə nxarala iaxəjnam, aṛəla aso-
vet myə axənzanaʒoua, inxoit̚ eharazak, aua-

Asaxia 20. Amfkua ahap rətcara.

apsə rajanə daɸa ʃara xk račkəs, amʃ uha
agiərtgiə.

Uəsqanɾəi aamta daɸakən. Adgiəl aɸə
rxə iakuitnə ianən agəg-ʃəg raja, auaapsə
uəsqan iʃapərhapua akəhpərxagamxandazha
akun adə iʃəkuz. Uərt aarlaha izpšaar akun
pətra-aamtak, zxə axkədəzkələsaz nxartak.

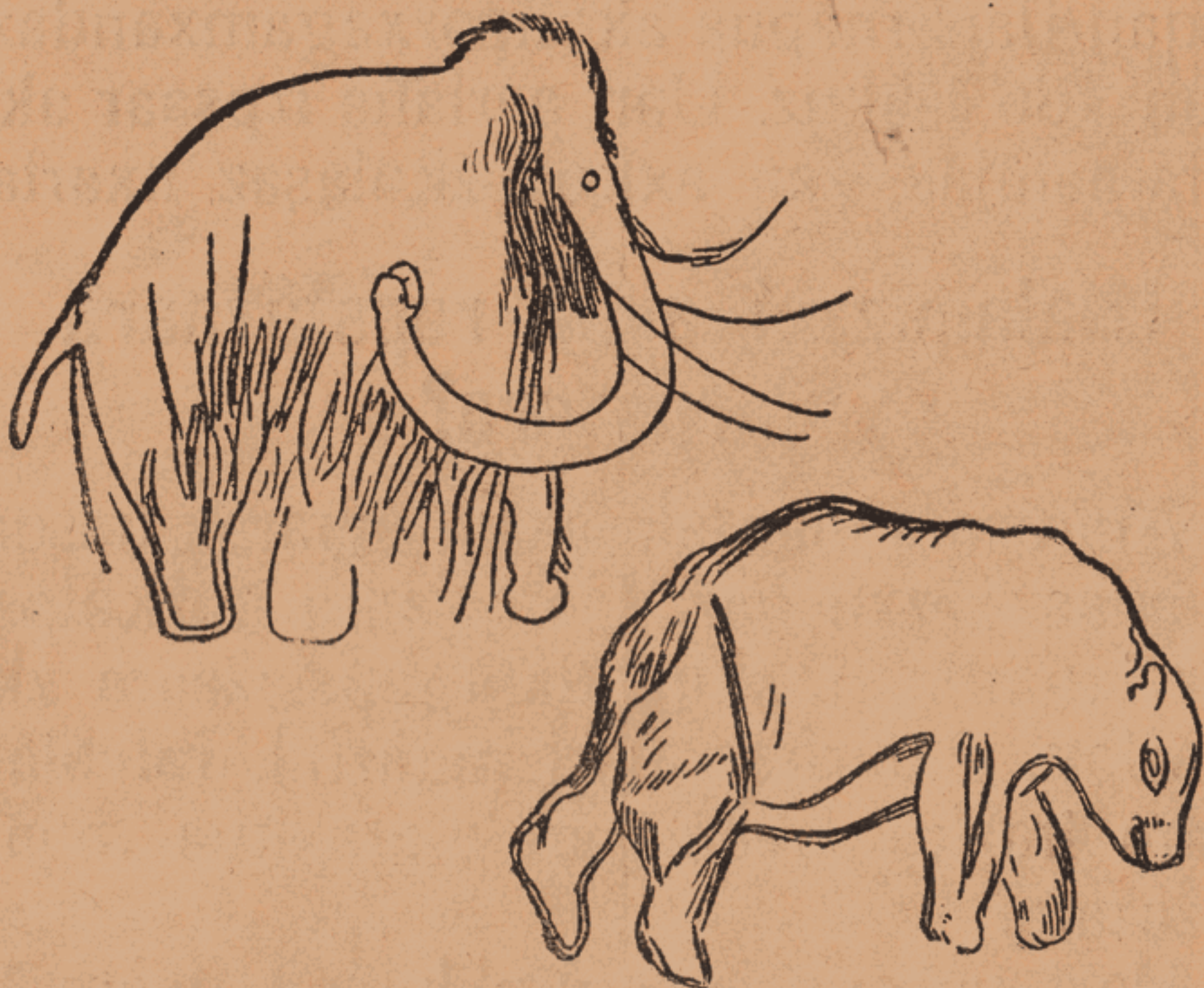
Izlalagazzei auaa rəpstazaara arpszara?

Aʃarəcara manʃala-akun eiharak uəsqan-
ɾəi auaa zəzxucuaz. Uərt daara irəzkəlpšnə
lguartouan aʃaraxkua, dara rəpstazaara zkəz
lguarton, eildərgon uərt rəqazʃai, rəʃcələʃei.
Daara irəzkəlpšyən uərt aʃaraxkua rəqazʃa
rəbzazafa.

Uərt uəi aqnəɾ iagirəldərʃeiʃ daara irə-
xuartaɸasaz. Uərt abna uaa irçeiʃ irzəman-
lalaz, irzaaiguaz aʃarax asaxia təxra. Uəi
asaxia tərɸəuan ahapə atza-aɸə, ua irʃuan
haskiən-ʃəgala (axrala), abay ialərxəuan aʃa-
rax saxiakua, nas rabqarkua irəlarcon, irə-
ladərxəion. Uərt asaxiakua imaɸəmkuə hara
haamta aɸənzagie iaazeiʃ, uərt asaxiakua
qaçoup ʃança—həzbala ma bay çarəla.

Abar amamont, zxapəckšakua ɸəçxa
irxanə idəku, abar ahapə-mʃ, ahapə atzə
aɸə zsaɸia təxu.

Ubas uərt ɪraaiguara iqaz aɫaraxkua rsa-xia iʃtərxlagi, itərxəuan. Ua iaaboit rapxiazatəi aoypsə ilʃara, nas naq-naq apxiaqa irəl ʃaʃaz.

Asaxia 21. Amamonɬəi ɪwaəi ahapə-oy itəxəmta.

Xəxi iañhoua iaçanakkoua.

Arəi aɫqu aqnəɾ iaadəɾt, 50 nəzki ʃəkusa ireiçamkua ihaysxiou aamta aan aduneiauaapsə ʃəkuz.

Uərt auaa uajə hara hazxaanəu auapsə ireipʃəməzt. Bna ɫarax-pʃran irəmaz, rəpstazaaragiə daara iɫartan, ixiantaran. Uərt eharak, irzaaiguaz rəkuʃməkuʃa iqaz apsabara iazəzəryuan, iagiaz-

nəquouan. Rəpsə Ƴəzxəuaz, inzərxoz, rƳeid-
kəlanə, kiaraz unə iaxeicəzi, nas rabqar axa-
rxuarei amca eikuçara adərrei rakun. Ubas
may-mayla rtexnika, rdərri iazhaua, rnər-
xaga maƳaxukua eoiƳua, iazkəlsua ialagə-
eiƳ apstazaara bzəiara. Eiharak, uərt xnəqu-
gagas irəmaz Ƴarəcaran. AƳarəcarə rəfaƳ
adagiə irnatouan; aƳça, uəi eharak, aƳsa ra-
kun znəpə ianəz. Nxarta uərt auaa uəsqa
irəmaməzƳ, ƳəƳaxərtas iaxrəmaz ahapkua
raxi akun. Axa qarək, nxara nakzara rəl-
saməzƳ, izban akuzar, raaigua-sigua aƳarax
mayxon. Ubrəi aqnəƳ rƳarta, rƳəp nəƳnə
inkədɡugualoua idəkun.

Abrəi eipş apstazaara xianta daara akər
xsəy rnateit, rəpstazaaragiə eoinaƳiƳ. Uərt
eildərgəeiƳ amca zəpsaz, iagiərçeiƳ axaƳƳ-
xərxuaga maƳaxukua. Rnərxaga maƳaxukua
eoiƳoua ianalaga, ialagəeiƳ açla alapqara,
akuaƳkua, aşxuakua (aflika) uƳa rəqaçara.

Xuyə-xuyə irçeiƳ adgiəl aarəxra uəs,
axa uərtkua rƳə rƳoiƳ àgiərt aƳqukua rƳə.

A x k u a.

1. Iqazəz adgiəl aƣə zəkinaşəkusakua ihaysxiou rapxia?
2. Izlaadəruozei hara amamontkua rƣə?
3. Uaha řaraxs uəi aamta azə iqakuaz.
4. Rapxiazarəi auapsərei rabqarəi.
5. Ajəƣza oyə auəs zləeiuaz.
6. Ajəƣza uaa rəpstazaara aƣə amca.
7. Işpa řarəcouaz ajəƣza uaa?
8. Ajəƣ uaa rənxarta.
9. Izlalagazei auaa rəpstazaara arşzara?
10. Xəxi iañua iaçanakkoua.

